

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

**ДЕЛО ГЕНЧЕВИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ
(AFFAIRE GENCHEVI c. BULGARIE)**

(Жалба № 33114/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 февруари 2011 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

10/05/2011

Настоящото решение е окончателно по смисъла на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Може да бъде обект на редакционни промени.

По делото „Генчеви срещу България”,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), съставен от следните съдии:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Марк Вилиджър (Mark Villiger),

Изабел Беро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Здравка Калайджиева (Zdravka Kalaydjieva),

Ангелика Нусбергер (Angelika Nußberger),

Жюлия Лафранк (Julia Laffranque), *съдии*,

както и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на отделението*,

след провеждане на закрито заседание на 11 януари 2011 г.,

постановява следното решение, прието на горепосочената дата:

ПА ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 33114/03) срещу Република България, подадена на 7 октомври 2003 г. на основание на член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от трима български граждани, г-жа Вида Димова Генчева, г-н Нанчо Йовчев Генчев и г-н Георги Йовчев Генчев (“жалбоподателите”).

2. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент г-жа М. Коцева от Министерството на Правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят, че наказателното производство, проведено от властите относно смъртта на техния съпруг и баща – г-н Йовчо Нанев Генчев, не е достатъчно ефективно по смисъла на член 2 от Конвенцията.

4. На 20 януари 2009 г. председателят на Пето отделение решава да съобщи на Правителството за подадената жалба. На основание на разпоредбите на член 29, параграф 1, то взима решение съществува на жалбата да бъде разгледано едновременно с нейната допустимост.

ПО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателите са родени съответно през 1933 г., 1953 г. и 1960 г. Първата жалбоподателка живее в Михайлово, а другите двама жалбоподатели живеят в Стара Загора.

A. Смъртта на г-н Йовчо Генчев

6. По време на настъпилото събитие съпругът и бащата на жалбоподателите, г-н Йовчо Генчев, е на 59 години. Той живее със съпругата си, първата жалбоподателка, в Михайлово, където е дребен животновъд.

7. На 27 февруари 1994 г. двамата синове на г-н Йовчо Генчев, съпроводени от семействата си, са на посещение в дома на родителите си в Михайлово. Същият ден до обяд всички те са заети с изпълнението на различни задачи, свързани с отглеждането на животните.

8. След обяд г-н Йовчо Генчев излиза от дома си и тръгва в посока към полето, което се намира на запад от селото, за да занесе пакет цигари на лицето С.И., което пасе овцете си. Вечерта той не се прибира у дома.

9. На другата сутрин, по искане на първата жалбоподателка, двамата му синове тръгват да търсят баща си и намират безжизненото му тяло облято в кръв на полето недалеч от селото. Те уведомяват полицията за случилото се.

B. Първоначалният етап на наказателното производство относно смъртта на г-н Йовчо Генчев

10. На 28 февруари 1994 г. един следовател от следствената служба в Стара Загора прави оглед на мястото, където е намерено тялото. Направени са скица и снимки на тялото и на мястото.

11. В изпълнение на постановление за наказателно производство от същия ден, следователят започва разследване за убийство срещу неизвестен извършител. Разследването се наблюдава от Районна прокуратура Стара Загора. Общо осем прокурора извън състава на тази прокуратура работят по делото от 1994 г. до 2009 г.: Х.М., П.С., Р.Б., П.В., А.А., Р.С., Н.М. и Д.А.

12. Следователят и полицията се заемат с разкриването на извършителя на убийството и предприемат множество следствени действия в първия ден от разследването. Съдебен лекар прави аутопсия

на тялото. При външния преглед се установява наличието на прободна рана в гърба. При вътрешния преглед се установяват наранявания на равнището на белите дробове, аортата, лявата лопатка и ребрата, както и голям кръвоизлив в гръдния кош. Съдебният лекар прави заключението, че смъртта е настъпила от силен удар с нож, предизвикал горепосочените наранявания. Той категорично изключва хипотезата за самонараняване. Той смята, че острието на оръжието, с което е извършено престъплението, е с дължина най-малко 18 сантиметра и ширина най-малко 3,2 сантиметра. Кръвните изследвания показват, че алкохолната концентрация е 1,02 ‰, а кръвната група на жертвата е „0”.

13. Издирвателните действия на полицията и следователя ги отвежда при Р.Р., живущ в същото село, който навремето е имал бурни разпри с жертвата. При извършения обиск в дома на Р.Р., полицията намира и иземва два ножа, кожен калъф, каскет, риза, панталон, обувка и тояга. Върху повечето предмети има червени следи и те принадлежат на Р.Р. Един от ножовете принадлежи на сина му К.К.

14. Следователят разпитва З.Р., съпруга на Р.Р. Тя обяснява, че съпругът ѝ излязъл на 27 февруари 1994 г. сутринта, за да пасе овцете на полето край селото. Върнал се към 15 часа и тя забелязала следи от кръв на лицето му, на панталона му, на дясната му ръка и на тоягата, която носел. Мъжът ѝ ѝ обяснил, че се бил наранил по невнимание.

15. Същият ден Р.Р. е прегледан от съдебния лекар. В доклада си съдебният лекар установява, че мъжът има екхимоза с размер 5 x 3 сантиметра в задната част на ръката, драскотина с размер 2 x 2 сантиметра на десния лакът, драскотина от 1 сантиметър на носа, екхимоза с размер 1 x 0,5 сантиметра на долната устна, оток на лявото ухо и екхимоза с размер 4 x 5 сантиметра около него. Лекарят преценява, че раните на лакътя и ръката могат да се обяснят с падане от стълба, както твърдял Р.Р. За разлика от тях, другите установени наранявания на тялото му, в частност на долната устна и лявото ухо, няма как да бъдат причинени от такава злополука, а се дължат по-скоро на удари с тъп предмет, възможно е дори да се дължат на юмручни удари.

16. Следователят повдигнал обвинение на Р.Р. за убийството на Йовчо Генчев. По време на разпита, Р.Р. потвърждава, че в миналото е имал бурни разпри с жертвата, но отрича каквото и да било участие в убийството.

17. На 1 март 1994 г. Р.Р. предоставя на следователя синята работна куртка, която носел на 27 февруари 1994 г.

18. Следователят назначава две биохимични експертизи. Целта е да се установи дали има следи от кръв върху намерените предмети в дома на Р.Р., каква е кръвната група на тези следи и тя съответства ли на кръвните групи на жертвата и на заподозрения. Експертът по

биохимия представя докладите си на 2 и 30 март 1994 г. Изследванията показват, че кръвната група на следите от кръв са от група „0”, същата като кръвта на жертвата, на един от ножовете, на кожения калъф и панталона, които са намерени в дома на Р.Р. Следите от кръв, намерени на куртката и тоягата са от кръвна група „В”, същата като на кръвта на заподозрения. Петната от човешка кръв, намерени на каскета, са вероятно от кръвна група „В” или „АВ”.

19. Множество свидетели, които срещат заподозрения или жертвата в деня на убийството, както и тримата жалбоподатели, са разпитани от 28 февруари до 30 декември 1994 г. А.К. твърди, че е срещнала Р.Р. към 15 часа в деня на убийството, когато се прибирал у дома. Тя забелязала следите от кръв на лявото му ухо. Братът на жертвата, Г.Г. твърди, че е видял Йовчо Генчев на полето край селото и, известно време след това, и заподозрения със стадото, който идвал от същата посока, където бил тръгнал брат му. Не е намерен нито един свидетел очевиден на убийството.

20. По време на разследването К.К., синът на заподозрения, представя медицинско удостоверение от 10 март 1994 г., удостоверяващо, че той има белег от малко порязване на показалеца на дясната ръка. В отговор на въпроса на следователя, той твърди, че се е порязал на 26 февруари 1994 г. с ножа на баща си. Адвокатът на Р.Р. представя медицински удостоверения, удостоверяващи, че тримата членове на семейството на неговия клиент, в частност съпругата му З.Р., синът му К.К. и внучката му също са с кръвна група „0”.

21. На 6 и 9 януари 1995 г. жалбоподателите и Р.Р. се запознават с документите по делото. Адвокатът на заинтересуваните лица и адвокатът на заподозрения искат да бъдат призовани и разпитани известен брой допълнителни свидетели на обвинението и на защитата. Следователят изпълнява искането им на 10 март и на 31 май 1995 г. Документите по делото се представят отново на страните на 2 и 5 юни 1995 г.

22. На 8 септември 1995 г. следователят изпраща документацията от разследването на Районна прокуратура Стара Загора, като изразява мнението, че Р.Р. е извършител на престъплението и препоръчва на прокуратурата да го даде под съд.

23. На 18 септември 1995 г. Районна прокуратура Стара Загора решава да преустанови наказателното производство срещу Р.Р. поради липса на достатъчно доказателства. Според прокуратурата доказателствата по делото показват, че от дълго време е имало отношения на омраза между Р.Р. и Йовчо Генчев. Намерени са следи от човешка кръв върху ножа, калъфа и панталона принадлежащи на Р.Р., кръвната група на тези следи съвпада с кръвната група на жертвата. Независимо от това трима членове на семейството на Р.Р. са от същата кръвна група като жертвата, а едно от тези лица – синът му

К.К. обяснява, че се е порязал с въпросния нож. Този факт е потвърден с медицинско удостоверение. Няма друго доказателство за връзка между Р.Р. и убийството на жертвата. При все това прокурорът преценява, че разследването срещу неизвестен извършител трябва да продължи, но го прекратява с мотива, че извършителят на престъплението не е идентифициран.

С. Многократно възобновяване и прекратяване на наказателното производство

24. На 16 ноември 1995 г. Районна прокуратура възобновява разследването, с цел да провери нова информация предоставена от полицията, която хвърля съмнение върху автентичността на медицинските удостоверения относно кръвната група на тримата членове на семейството на Р.Р. При повторната експертиза по искане на следователя, се установява, че тяхната кръвна група, включително тази на К.К. е наистина „0”.

25. Следователят назначава нова експертиза на обувка, панталон и риза, иззети от Р.Р., с цел да се установи дали има следи от човешка кръв по тях и каква е кръвната група. При експертизата не се установява наличието на такива следи, тъй като дрехите са били предварително изпрани.

26. На 23 януари 1996 г., след като преценява, че новите следствени действия с нищо не допринасят за разкриване на извършителя на убийството, Районна прокуратура Стара Загора прекратява разследването.

27. На 22 май 1996 г., по искане на жалбоподателите, Районната прокуратура възобновява наказателното производство и нарежда на следователя да разпита известен брой свидетели и да назначи ДНК експертиза на следите от кръв върху ножа на Р.Р.

28. През юни и ноември 1996 г. прокурорът два пъти връща делото на компетентния следовател поради пропуски при водене на наказателното производство. Следват разпити на свидетелите и назначаване на ДНК експертиза. В доклада си от 12 декември 1996 г. експертът по лабораторна биохимия към Регионална дирекция на Министерството на Вътрешните работи установява, че са взети кръвни проби от следите от кръв върху ножа на Р.Р. и върху калъфа му и тези проби са използвани при предходните експертизи. Той прави уточнението, че само централната лаборатория към Министерството в София разполага с необходимите материали за ДНК анализ.

29. На 27 март 1997 г. Районната прокуратура прекратява разследването с мотива, че новите доказателства също не дават възможност да се идентифицира извършителят на престъплението.

30. На 8 ноември 1997 г., по искане на жалбоподателите, Главната прокуратура в София анулира решенията на Районната прокуратура от 18 септември 1995 г. и от 27 март 1997 г. и възобновява наказателното производство срещу Р.Р. Главната прокуратура изисква множество следствени действия, за да се провери версията на К.К. – сина на заподозрения, според когото намерената кръв върху острието на ножа на Р.Р. е негова. На 10 декември 1997 г. делото се връща в следствената служба в Стара Загора.

31. През 1998 г. и 1999 г. документацията по разследването се връща три пъти от Районната прокуратура на следователя, тъй като последният не е изпълнил исканите следствени действия. По време на кореспонденцията между прокуратурата и следствената служба се установява, че панталонът на Р.Р., върху който са намерени следи от човешка кръв, както и другите доказателства иззети от дома на заподозряното лице, не се съхраняват в архивите на нито една от двете институции.

32. На 8 октомври 1999 г. Районна прокуратура Стара Загора издава постановление за прекратяване на наказателното производство срещу Р.Р. поради липса на достатъчно доказателства срещу него. Тя отбелязва, че не може да се направи ДНК анализ на следите от кръв, намерени върху предметите принадлежащи на Р.Р., защото биологичният материал намерен върху ножа и калъфа е бил изцяло премахнат и разрушен при предходните експертизи, а останалите веществени доказателства не са намерени в архивите на следствената служба и на прокуратурата. Наказателното производство се прекратява, тъй като извършителят на престъплението не е идентифициран.

33. Заинтересуваните лица оспорват това постановление пред Апелативна прокуратура – Пловдив. На 8 октомври 2003 г. жалбата им е отхвърлена от Апелативната прокуратура, която напълно подкрепя заключенията на областния прокурор: няма категорични доказателства, свързващи Р.Р. с убийството на съпруга и бащата на жалбоподателите.

34. През 2003 г., на неконкретизирана дата, първата жалбоподателка предявява иск за отстраняването на всички прокурори от Районна прокуратура Стара Загора. Искът ѝ е изпратен в Апелативна прокуратура – Пловдив, която го отхвърля на 27 август 2003 г. Апелативният прокурор установява, че жалбоподателката не е направила необходимите уточнения в иска си. Множество прокурори от Районната прокуратура са работили по делото, а заинтересуваното лице не е уточнило кой от тях е бил близък със заподозряното лице.

35. По-късно, на неконкретизирана дата, жалбоподателите предявяват иск за възобновяване на разследването. Искът им е отхвърлен на 6 ноември 2006 г. от Районната прокуратура, а на 18

януари 2007 г. от Апелативна прокуратура – Пловдив. Заинтересуваните лица оспорват въпросните постановления пред Върховния касационен съд.

36. На 22 юни 2007 г. прокуратурата към Върховния касационен съд допуска иска и възобновява наказателното дело срещу Р.Р. В своето постановление висшият прокурор отбелязва, че в рамките на наказателното производство, прокурорите е трябвало да се уверят, че събраните доказателства срещу заподозряното лице са достатъчни, за да поддържат обвинението пред съда. Според принципите на вътрешното право и постоянната юриспруденция на съдилищата, наличието на достатъчно доказателства се установява едва когато са събрани всички възможни доказателства и когато са изчерпани всички възможности за събиране на допълнителни доказателства. Той твърди, че в случая не е така, тъй като Районната прокуратура и Апелативната прокуратура са игнорирали важни доказателства, техните заключения относно евентуално участие на Р.Р. в убийството на Йовчо Генчев се основават на погрешна оценка на други доказателства и са направени въпреки отсъствието на яснота по някои факти, дължащо се на пропуски на следствените органи при събирането на важни доказателства и при назначаването на необходими следствени действия.

Нисшите прокурори напълно са игнорирали някои факти, които обаче са били ясно установени – фактът, че е намерена човешка кръв, от същата кръвна група като тази на жертвата, върху панталона на Р.Р.; констатираните наранявания по лицето на Р.Р. и наличието на следи от кръв от неговата кръвна група върху неговите дрехи и лични вещи; липсата на убедително обяснение за произхода на тези наранявания.

Значението на други доказателства е било надценено от прокурорите – става въпрос конкретно за събраните материални и медицински доказателства в подкрепа на тезата на защитата, според която наличието на човешка кръв, от същата кръвна група като тази на жертвата, върху ножа на заподозряното лице може да се обясни с раната на пръста на сина на Р.Р. Начинът, по който са представени тези доказателства от адвоката на Р.Р. или по който са събрани от следствените органи, буди сериозно съмнение, че става въпрос за фабрикуването на доказателства в подкрепа на версията на защитата. Ако е истина, че някои веществени доказателства са били загубени, то винаги е имало протоколи за следствените мерки, в които те са били описани и те са могли да послужат за установяване на съответните обстоятелства. Констатацията на нисшите прокурори, че старият конфликт между заподозрения и жертвата няма връзка с убийството на Йовчо Генчев се прави на основата на погрешно тълкуване на доказателствата и при липса на необходимите доказателства за целта –

има данни, че заподозряното лице е изричало заплахи за смърт по адрес на жертвата малко време преди самото убийство.

Прокурорът към Върховния касационен съд посочва множество конкретни следствени действия, които трябвало да бъдат предприети от следователя, за възстановяване на фактите около въпросното убийство. Трябвало е отново да се разпитат заподозреният, членовете на неговото семейство и известен брой свидетели, да се намерят документални доказателства и да се направи допълнителна медицинска експертиза, за да се провери версията на защитата, според която намерената кръв върху острието на ножа на Р.Р. е на сина му. С друга, допълнителна съдебно-медицинска експертиза е трябвало да се уточнят начинът, по който е извършено убийството, произходът и броят на нараняванията на телата на жертвата и на заподозрения. Трябвало е да се установи дали снимките на тялото в документите по делото са били направени по предписаните правила във вътрешното право. Отговорниците за разследването е трябвало да потърсят загубените веществени доказателства и да ги изпратят за ДНК анализ в централната лаборатория на МВР. Лявата лопатка на жертвата, която е била отделена и съхранена от съдебния лекар при аутопсията, трябвало също така да се подложи да нова съдебно-медицинска експертиза. Според показанията на разпитаните свидетели, в деня на убийството Р.Р. носел овчарско наметало, което не е било намерено, а по него също е могло да има след от кръв. Трябвало е също така да бъдат намерени документите от две предишни наказателни производства, свързани с яростните разпри между заподозряното лице и жертвата.

Всички тези пропуски на следствените органи налагат извода, че всички тези постановления за липса на състав на престъпление на нисши прокурори, не са достатъчно добре аргументирани и са издадени в нарушение на вътрешното законодателство. Следователят от Районна прокуратура Стара Загора не е изпълнил задължението си да извърши бързо, обективно и изчерпателно разследване. Прокурорът към Върховния касационен съд решава да възложи допълнително разследване на Националната следствена служба, която да извърши необходимите следствени действия под ръководството на Районна прокуратура Стара Загора. Следовател от горепосочената служба се заема със следствените действия, възложени от прокуратурата.

37. През 2008 г. и 2009 г. Апелативната прокуратура и Районната прокуратура три пъти препращат делото на Националната следствена служба за допълнително разследване с мотива, че следователят е пропуснал да извърши посочените следствени действия.

38. На 30 април 2009 г. следователят изпраща делото на Районната прокуратура, като ѝ препоръчва да прекрати наказателното производство, защото не е идентифициран извършителят на престъплението. Допълнителните разпити на свидетелите и останалата

издирвателна дейност показват, че веществените доказателства (дрехите, вещите и иззетата лопатка на жертвата по време на аутопсията) са загубени, а медицинската документация е разрушена. При това положение е невъзможно да се направят нови ДНК или съдебно-медицински анализи. Разпитаните свидетели вече не си спомнят особени подробности свързани с фактите по делото, които се случват през 1994 г. Ненужно е да се прави и отново обиск на жилището на Р.Р., петнадесет години след фактите, за да се търси наметалото, което той носил в деня на убийството. А.К., както и съпругата на Р.Р. не са могли да бъдат отново разпитани по фактите, тъй като междувременно са починали.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

39. Съгласно член 115 от Наказателния кодекс, извършителят на убийство се наказва с лишаване от свобода от десет до двадесет години.

40. Съгласно член 237, алинея 1, точка 2 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. („стария НПК”), който фигурира като член 243, алинея 1, точка 2 от Наказателно-процесуалния кодекс от 2006 г. („новия НПК”), прокурорът е длъжен да приключи наказателното преследване, когато няма достатъчно доказателства свързващи заподозряното лице с престъплението, в което е обвинено. Член 237, алинея 7 от стария НПК, който е заместен член 243, алинея 9 от новия НПК, дава възможност на висшия прокурор да анулира решението на нисшия прокурор за липса на състав на престъпление, ако прецени, че липсват необходимите законови условия за това.

41. Според разпоредбите на член 239, алинея 1, точка 2 от стария НПК, който фигурира като член 244, алинея 1, точка 2 в новия НПК, прокурорът има право да прекрати наказателното преследване, ако извършителят на престъплението не е идентифициран.

ПО ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

42. Жалбоподателите твърдят, че наказателното разследване на убийството на техния съпруг и баща не е било достатъчно ефективно според изискванията на член 2 от Конвенцията:

„Правото на живот на всеки се защитава от закона. (...)”

43. Те твърдят, че предварителното разследване, чиято цел е изясняването на обстоятелствата около смъртта на Йовчо Генчев, е продължило много години и че властите все още не са дали под съд извършителите на това убийство. Те продължават да твърдят, че техният съпруг и баща е бил убит от Р.Р. и неговия син К.К.

44. Жалбоподателите смятат, че следователят и прокурорите, които са работили по разследването, не са изпълнили необходимите следствени действия, за да установят фактите около смъртта на Йовчо Генчев. Освен това те поставят под съмнение безпристрастността на прокурорите от Стара Загора с мотива, че двама прокурори от този град – З.Р. и И.П., имат тесни роднински отношения със заподозрения и сина му. Именно по тези причини заинтересуваните лица са поискали следствието да се води от друга прокуратура и друга следствена служба, различни от тези в Стара Загора. Независимо от последвалото прехвърляне на разследването в Националната следствена служба, то все още не е приключено.

45. Правителството не е представило наблюдения за разследването по същество.

А. Допустимост

46. Съдът констатира, че жалбата не е явно лишена от основание по смисъла на член 35 параграф 3 а) от Конвенцията. Съдът отбелязва, че няма никакво основание за недопустимост. Следователно жалбата е допустима.

В. По същество

1. Общи принципи

47. Съдът припомня, че задължението за защитата на правото на живот на всеки съгласно член 2 от Конвенцията, в съчетание с общото задължение на държавите, по смисъла на член 1 да „осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в (...) тази Конвенция”, изисква имплицитно провеждането на ефективно официално разследване, в случай че използването на сила е предизвикало смъртта на човек, „тъй като бързият отговор на властите при разследването на употребата на смъртоносна сила е от съществено значение” (вж. *Маккер срещу Обединеното кралство (McKerr с. Royaume-Uni)*, № 28883/95, параграф 111, ЕСПЧ 2001 III).

48. Липсата на пряка отговорност на държавата за смъртта на човека не изключва прилагането на член 2. Като принуждава държавата да вземе необходимите мерки за защитата на живота на хората под нейна юрисдикция, член 2 ѝ налага „задължението да

гарантира правото на живот чрез създаването на ефективни разпоредби в наказателното право, за възпиране на извършване на престъпления срещу личността, подкрепяни от механизми на правоприлагащите органи за предотвратяване, противодействие и наказване на нарушения на тези разпоредби (*Менсън срещу Обединеното кралство (Menson c. Royaume-Uni)*) (декември), № 47916/99, ЕСПЧ 2003-V). Това задължение изисква да се извършва ефективно официално разследване, когато има основания да се смята, че лицето е получило смъртоносни наранявания при подозрителни условия. Разследването трябва да даде възможност да се установи причината за нараняванията и да се накажат виновните. То придобива още по-голямо значение при смърт на жертвата, тъй като по същество целта му е да гарантира ефективното прилагане на вътрешните закони, които защитават правото на живот (вж. *Менсън срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе; делото *Перейра Енрикес срещу Люксембург (Pereira Henriques c. Luxembourg)*, № 60255/00, параграф 56, 9 май 2006 г.).

49. Това не е задължение за резултат, а задължение за средство. Ефективността на разследването налага органите да предприемат разумни действия, за да осигурят получаването на доказателства, свързани с въпросните факти, включително показания на свидетели очевидци, експертизи и, при нужда, резултати от аутопсията, за да се състави пълна и прецизна отчетност за нараняванията и обективен анализ на клиничните показатели, в частност причината за смъртта. Всяка липса в следствените действия обезсилва способността на разследването да установи причината за смъртта или виновните да нея и води до риска от извод, че разследването не отговаря на тази норма (вж. *Маккер срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, параграф 113).

50. При тези условия съществува също така изискването за бързина, усърдие и експедитивност. От съществено значение е, когато има смърт при неизяснени обстоятелства, разследването да се проведе в кратък срок, тъй като с течение на времето количеството и качеството на наличните доказателства неизбежно намаляват и се влошават. Липсата на усърдие и експедитивност хвърля съмнение върху добросъвестността на разследването и удължава времетраенето на изпитанието, което преживява семейството на починалия (делото *Пол и Одри Едуардс срещу Обединеното кралство (Paul et Audrey Edwards c. Royaume-Uni)*, № 46477/99, параграф 86, ЕСПЧ 2002-II).

51. Ефективността на следствието изисква на първо място лицата отговарящи за неговото провеждане да бъдат независими от тези, които биха могли да бъдат замесени в смъртта – от една страна, те трябва да не им бъдат подчинени от гледна точка на йерархията и на институциите, а от друга страна, те трябва да бъдат независими на практика (вж. например делото *Слимани срещу Франция (Slimani c.*

France), № 57671/00, параграф 32, ЕСПЧ 2004-IX ; вж. *Маккер срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, параграф 112 ; *Одри Едуардс срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, параграф 70).

52. Обществеността трябва да има право на достатъчен поглед върху разследването или неговите заключения, така че да може да се постави въпросът за отговорността на практика и на теория. Степента на контрол на обществеността може да бъде различна. Във всеки случай, по време на разследването материалите по делото трябва да бъдат достъпни за близките на жертвата, за да могат да защитят легитимните си интереси (виж например, делото *Огур срещу Турция* (*Oğur c. Turquie*) [GC], № 21594/93, параграф 92, ЕСПЧ 1999-III, делото *Хю Джордан срещу Обединеното кралство* (*Hugh Jordan c. Royaume-Uni*) № 24746/94, параграф 109, ЕСПЧ 2001-III).

2. Приложение на тези принципи в конкретния случай

53. Съдът установява, че официалното наказателно разследване е започнало в самия ден на откриването на безжизненото тяло на Йовчо Генчев и че то наистина си е поставило за цел да изясни обстоятелствата около смъртта на съпруга и бащата на жалбоподателите, както и да идентифицира и заведе дело срещу неговия убиец (виж параграф 11 по-горе). Следователят и полицията са извършили множество следствени действия в деня на откриване на наказателното производство и през началния период на разследването: провежда се оглед на мястото (виж параграф 10 по-горе); прави се аутопсия на тялото и съдебният лекар установява, че смъртта е настъпила вследствие на удар с нож в гърба на жертвата (виж параграф 12 по-горе); следствените органи бързо са идентифицирали заподозряното лице Р.Р. и са иззели от дома му дрехите и вещите със следи от кръв (виж параграф 13 по-горе); Р.Р. е бил обвинен, разпитан за събитията и прегледан от лекар, който установил известен брой наранявания на тялото му (виж параграфи 15 и 16 по-горе); много свидетели са били разпитани (виж параграфи 14 и 19 по-горе).

54. В началната фаза на следствието са били събрани различни видове доказателства, за да бъдат установени фактите по делото – свидетелски показания (виж параграфи 14 и 19 по-горе); веществени доказателства (виж параграфи 13 и 17 по-горе); отчети от медицински експертизи и експертизи на веществени доказателства (виж параграфи 12, 15 и 18 по-горе). Следователят е извършил следствени действия, за да провери тезата на защитата, според която намерената кръвна следа върху ножа на заподозрения, която е със същата кръвна група като тази на жертвата, била останала от сина на Р.Р., който се бил порязал по невнимание – направени са биохимичните анализи (виж параграф 24 по-горе), разпитани са свидетели (виж параграф 20 по-горе). Все пак

Районната прокуратура е преценила, че събраните доказателства не дават възможност да се посочи категорично Р.Р. като извършител на убийството на Йовчо Генчев (виж параграф 23 и 26 по-горе).

55. Жалбоподателите смятат, че това заключение, повторено на няколко пъти по-късно, е продиктувано от пристрастието на прокурорите по делото. Те твърдят конкретно, че двама прокурори от същия град – З.Р. и И.П., били много близки със семейството на заподозрения. При все това Съдът твърди, че въпросното разследване е наблюдавано от Районна прокуратура Стара Загора и че заинтересуваните лица не са уточнили дали прокурорите З.Р. и И.П. са работили в районната прокуратура на същия град (виж параграф 44 по-горе). Какъвто и да е случаят, нито единият, нито другият са работили по това наказателно производство (виж параграф 11 *in fine* по-горе). Освен това от материалите по делото се вижда, че жалбоподателите също така са пропуснали да аргументират обстойно твърденията си пред Апелативна прокуратура – Пловдив за пристрастие и липса на независимост на прокуратурата, отговаряща за наказателното производство (виж параграф 34 по-горе). Следователно, Съдът не преценява изложените аргументи за достатъчно точни и обстойни, за да изрази съмнение относно безпристрастността и независимостта на прокурорите от Районна прокуратура Стара Загора, която е работила по делото. Той не смята и че техните заключения по същество сами по себе си са признак за пристрастие или липса на независимост.

56. След това Съдът установява, че жалбоподателите са успели да участват в разследването на смъртта на техния съпруг и баща: те са били разпитани (виж параграф 19 по-горе); някои следствени действия, които са предложили, са били изпълнени от следователя (виж параграф 13 по-горе и 21, 27 и 28 по-горе относно разпитването на свидетелите), а други са били назначени, но не са могли да бъдат изпълнени (виж параграф 28 по-горе, относно ДНК анализа на следите от кръв); те са били запознати с всички материали по делото (виж параграф 21 по-горе); те са оспорвали многократно постановленията на прокуратурата и вследствие на това делото е било връщано няколко пъти за допълнително разследване (виж параграфи 27, 30, 35 и 36 по-горе). Следователно, жалбоподателите наистина са били приобщени към предварителното следствие, доколкото това им е било необходимо за защита на техните легитимни интереси.

57. Независимо от това Съдът преценява, че проведеното разследване не удовлетворява всички изисквания на неговата юриспруденция и че няма необходимата ефективност и бързина, които се изискват по смисъла на член 2 от Конвенцията. Въпреки големия брой следствени мерки, предприети в началната фаза на разследването, Съдът констатира известен брой сериозни пропуски в работата на органите по събиране и съхраняване на доказателства, които са от

съществено значение за установяване на фактите, както и значително забавяне на разследването. Тези пропуски са били установени и критикувани в постановлението от 22 юни 2007 г. на прокурора към Върховния касационен съд (виж параграф 36 по-горе).

58. Върху иззетия нож от дома на заподозрения Р.Р. има следи от кръв – върху острието и калъфа. Трябвало е да се установи дали следите от кръв са били от жертвата или от сина на заподозрения, както твърдял последният (виж параграф 20 по-горе). Следователят е представил биохимични експертизи за определяне на кръвната група на тези следи и тяхното съответствие на следите на жертвата и Р.Р. (виж параграф 18 по-горе). С допълнителна експертиза се установява кръвната група на сина на заподозрения, която се оказва същата като тази на следите от кръв върху ножа (виж параграфи 18 и 24 *in fine* по-горе). Оказва се, че следствените действия, избрани от следователя, не отговарят на преследваната цел, т.е. да се установи дали тезата на защитата относно произхода на следите от кръв е вярна или грешна. Истина е, че по-късно, по искане на жалбоподателите, следствените органи са назначили ДНК анализ на същите тези следи (виж параграф 27 по-горе). Не може обаче да се пренебрегне фактът, че това се случва повече от две години и половина след убийството (виж параграф 28 по-горе), на тази фаза от разследването, в която вече се оказва невъзможно да се направи въпросната експертиза (виж параграфи 28 и 32 по-горе).

59. Впоследствие Съдът отбелязва, че веществените доказателства иззети при обиска в дома на Р.Р. са били загубени от следствените органи. Не са намерени нито в архивите на Следствена служба Стара Загора, нито в Районна прокуратура Стара Загора (виж параграф 31 по-горе). Сред загубените вещи са панталонът, който Р.Р. е носил в деня на престъплението, върху който също има следи от кръв от същата кръвна група като тази на жертвата и на сина му К.К. (виж параграф 18 по-горе), и който трябвало да послужи за ДНК анализа, назначен от следствените органи. Тази следствена мярка, която е могла да осигури ценна информация за въпросните събития, не е могла да бъде изпълнена поради небрежност от страна на органите по отношение на съхраняването и архивирането на веществените доказателства, иззети по време на разследването. В постановлението, което издава на 22 юни 2007 г., прокурорът към Върховния касационен съд подчертава колко е важно да се намерят загубените веществени доказателства и нарежда на следствените органи да вземат необходимите мерки за целта (виж параграф 36 по-горе). Задължително трябва да се подчертае, че към 30 април 2009 г. те все още не са намерени (виж параграф 38 по-горе).

60. Съдът не би могъл да спекулира нито по въпроса за евентуалните резултати от ДНК анализа на следите от кръв върху ножа, калъфа на ножа и панталона на Р.Р., нито по възможностите този

анализ да оневини заподозряното лице, да потвърди подозренията, че той е извършил убийството или да насочи издирвателната работа на органите към трето лице участвало в събитията. Той преценява, че невъзможността да се направят така наречените експертизи, която изцяло се дължи на органите, е подкопала устоите на разследването, дотолкова доколкото много е затруднила, дори е направила невъзможна проверката на тезата на защитата относно произхода на кръвните проби от следите върху ножа и вещите, принадлежащи на Р.Р. Прокуратурата, която отговаря за наблюдението на разследването, издава постановления за липса на състав на престъпление именно поради причината, че е невъзможно категорично да се отхвърли или приеме тезата на защитата (виж параграфи 23 и 32 по-горе). Съдът отбелязва, че многобройните пропуски на органите на предварителното следствие в събирането на необходимите доказателства и предприемането на следствени действия са довели прокурора към Върховния касационен съд до неговото заключение в постановлението му от 22 юни 2007 г., според което наказателното разследване не е достатъчно „бързо, обективно и изчерпателно“ (виж параграф 36 по-горе). Съдът не вижда никаква причина за друго заключение в конкретния случай и се присъединява към констатациите на прокуратурата към Върховния касационен съд.

61. Относно бързината на разследването, то започва на 28 февруари 1994 г. и към 30 април 2009 г. все още е висящо (виж параграфи 11 и 38 по-горе). Към последната дата то вече продължава над петнадесет години, без да се стигне до приключване на фазата на предварителното разследване. Следствието многократно се прекратява от Районната прокуратура с мотива, че не е намерен извършителят на престъплението (виж параграфи 23 *in fine*, 26, 29 и 32 *in fine* по-горе). Задължението за официално разследване на смърт не е задължение за резултат, а задължение за средство (виж параграф 49 по-горе), но според Съда, в настоящото дело, с пропуските си в събирането и съхраняването на съществените доказателства за установяване на фактите (виж параграфи 58 - 60 по-горе), органите сами се поставят в невъзможност да приключат наказателното производство.

62. Редно е да се отбележи, че при връщане на делото, досието се връща многократно от различните прокуратури на следователя с мотива, че той е пропуснал да извърши следствените действия, назначени от прокурорите (виж параграфи 28, 31 и 37 по-горе). С това разследването се забавя още повече, което удължава времетраенето на изпитанието на близките на жертвата.

63. В резултат от разследването значително се намаляват шансовете за установяване на събитията и проверка на различните варианти с помощта на свидетелските показания и други писмени и веществени доказателства. В решението си от 30 април 2009 г. следователят,

отговарящ за разследването отбелязва, че разпитаните лица вече не си спомнят подробности за събитията, случили се преди повече от петнадесет години, че някои свидетели вече са починали, а медицинската документация е била разрушена (виж параграф 38 по-горе).

64. Тези елементи са достатъчни на Съда, за да направи заключението, че откритото наказателно производство за смъртта на съпруга и бащата на жалбоподателите не е било достатъчно ефективно по смисъла на член 2. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

65. По силата на член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Обезщетение

66. Без да посочват определена сума, жалбоподателите искат Съдът да им присъди парично обезщетение за нанесени щети поради неефективността на наказателното разследване на смъртта на техния съпруг и баща.

67. Правителството констатира, че в конкретния случай следователите са пропуснали да предявят подробен иск за обезщетение за морални щети с размер с конкретно цифрово изражение. То призовава Съда да декларира, че самата констатация за нарушение на член 2 от Конвенцията представлява справедливо удовлетворение по смисъла на член 41.

68. Съдът напомня, че съгласно член 60, параграф 2 от неговия регламент, исквете за справедливо удовлетворение трябва да „имат цифрово изражение и с разбивка по пера”. Член 60 параграф 3 от регламента указва, че ако жалбоподателят не спази тези условия, съдебният състав „може да отхвърли всички или част от неговите претенции”.

69. В настоящото дело жалбоподателите са поискали от Съда да им присъди сума за обезщетение на претърпените щети, без да посочат цифрово изражение на сумата на исканото обезщетението и без да уточнят дали щетите са морални или материални. Съдът напомня, че независимо от оценката му за основанията за присъждане на сума за обезщетение съгласно член 41 от Конвенцията, той се ръководи от

принципа на справедливост и трябва да вземе предвид всички видове обстоятелства. Член 60, параграф 3 от неговия регламент му дава известна свобода на преценка в тази област, дори и когато жалбоподателят не е спазил буквално изискването за посочване на „цифрово изражение“ или „разбивка по пера“ на своите искиви претенции.

70. Съдът преценява, че жалбоподателите са претърпели морални щети поради неефективността на проведеното разследване на убийството на техния съпруг и баща. Той твърди, че в конкретния случай констатацията за нарушението на член 2, в процесуалната му част, не е достатъчна по смисъла на член 41 от Конвенцията. За целите на справедливостта на обезщетението, съгласно изискванията на същия този член, той преценява, че е редно да се присъди съвместно на тримата жалбоподатели сумата от 12 000 евро (EUR) като морално обезщетение.

Б. Такси и разноски

71. Жалбоподателите не предявяват никакво искане за възстановяване на разноските и разходите и не представят никакви документи за целта.

72. Правителството предлага на Съда да не постановява предоставянето на сума за целта.

73. Според юриспруденцията на Съда, разноските и разходите на жалбоподателя могат да му бъдат възстановени само ако се установи тяхната истинност, необходимост и разумност. В случая, поради липса на изрично ясно или имплицитно искане от страна на жалбоподателите, както и на представени документи за целта, и поради факта, че заинтересуваните лица не се представляват от адвокат при производството пред него, Съдът преценява, че не следва да постановява предоставянето на определена сума на жалбоподателите за възстановяване на таксите и разноските по делото.

С. Лихва за забава

74. Съдът преценява за уместно лихвата за забава да бъде изчислени на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

НА ТЕЗИ ОСНОВАНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява*, че жалбата е допустима;

2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 6 параграф 1 от Конвенцията;
3. *Постановява следното*:
 - а) държавата ответник трябва да заплати общо на тримата жалбоподатели, в срок от три месеца (от деня, в който решението стане окончателно съобразно член 44, параграф 2 от Конвенцията) 12 000 EUR (дванадесет хиляди евро) обезщетение за нанесени морални щети, конвертирани в български лева, съобразно лихвения процент към датата на плащане, като се добави необходимата сума за дължим данък;
 - б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горните суми в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта.

Изготвено на френски език и оповестено писмено на 10 февруари 2011 г. в приложение на член 77 параграфи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик

Пеер Лоренцен

Секретар

Председател